

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

กระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกเป็นผลสืบเนื่องมาจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี ในยุคปัจจุบัน มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งด้านธรรมชาติ และ วิธีการดำรงชีวิตของมนุษย์ ระบบข้อมูลข่าวสาร ที่แพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วทั่วทุกส่วน ของโลกมีอิทธิพลสำคัญต่อการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมและการเมืองการปกครองเริ่มมีความเป็นชุมชนมากขึ้น ในศตวรรษที่ 21 สถานศึกษาจึงเป็นองค์กรหนึ่งที่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงาน ให้สอดคล้องกับสภาวะการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังถูกคาดหวังให้ดำเนินการอย่าง สมฤทธิ์ผลในขอบข่ายใหม่ที่กว้างมากขึ้นทั้งด้านโครงสร้างสังคม นโยบาย วัฒนธรรม และบทบาท ทางการศึกษา วิสัยทัศน์ของแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2560-2574) จึงให้ความสำคัญกับการสร้าง ระบบการศึกษาที่มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นกลไกหลักการพัฒนาศักยภาพ และ ชีตความสามารถของทุนมนุษย์ และรองรับการศึกษาเรียนรู้ และความท้าทาย ที่เป็นพลวัตของโลก ศตวรรษที่21 ผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) ดังกล่าวส่งผลให้เกิด การสื่อสาร ไร้พรมแดน หรือเป็นยุคของ ข้อมูลข่าวสาร (Information Technology) ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ทางด้านต่าง ๆ อย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมการเมืองการศึกษา และวัฒนธรรม การเปลี่ยนแปลง ดังกล่าวส่งผลให้บุคคล ต้องมีการเรียนรู้ที่จะปรับตัวให้ทันกับยุคสมัย การที่บุคคล จะเรียนรู้ และปรับตัวได้ดี อันเนื่องมาจากการได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพการศึกษา จึงเป็นพื้นฐาน สำคัญ ของมนุษย์ในการการศึกษาค้นคว้าเพื่อนำความรู้มาพัฒนาตนเอง สังคม เศรษฐกิจ และ รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต ดังนั้นการศึกษาที่มีคุณภาพจำเป็นต้องมี ระบบการศึกษา การจัดการระบบที่ดี มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางด้านการ บริหารจัดการหลักสูตรการเรียนการสอน การพัฒนาครู การพัฒนาสื่อ และแหล่งการเรียนรู้ ตลอดจน การสร้างความร่วมมือและการประสานสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กร ต่าง ๆ ยุทธวิธีในการทำให้การจัดการศึกษามีคุณภาพได้ดีเพียงใด ย่อมขึ้นอยู่กับระบบการประกัน คุณภาพการศึกษา จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกกรอบสาม สะท้อนให้เห็นได้ชัดว่าคุณภาพ ผู้เรียนยังอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์และเป็นที่น่าห่วงในทุกระดับการศึกษา จากข้อสังเกตที่พบในระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ด้านการบริหารและการจัดการเรียนการสอนให้เกิดรอบการเรียนรู้ยังไม่ ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนอย่างทั่วถึง ด้านผู้เรียนสถานศึกษายังไม่มีการนำผลประเมินไปใช้ในการ พัฒนาผู้เรียน ด้านครู-อาจารย์ สถานศึกษา ขาดครู ครูสอนไม่ครบชั้นสัดส่วนครูต่อเด็ก ความรู้ ความสามารถเฉพาะทางของครูไม่เหมาะสม ด้านการบริหารควรพัฒนาระบบวัดประเมินให้ดียิ่งขึ้น และผลกระทบที่สำคัญจากการสื่อสารที่ไร้พรมแดน ทำให้ประเทศไทยมีการรับรู้และตื่นตัวในเรื่องการ

ประกันคุณภาพการศึกษาให้ทัดเทียมต่อประเทศตะวันตก ความคาดหวังของสังคมความต้องการ ของประชาชนในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการมีส่วนร่วมทางด้านการศึกษากลายเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก โดยมีกระบวนการพัฒนาการศึกษาสู่คุณภาพที่ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติโดยมีการ กำหนดมาตรฐานการศึกษาการจัดระบบการประกันคุณภาพภายในจากต้นสังกัด การประเมิน คุณภาพภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ทั้งนี้เพราะการประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนา คุณภาพการศึกษาให้ดำเนินไปอย่างเป็นระบบ ครบวงจรและต่อเนื่องอย่างมีคุณภาพตามมาตรฐาน กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา จึงเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ในการจัดการศึกษา ในปัจจุบันและต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพศึกษาให้เข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพที่ยั่งยืน ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในสถานศึกษาต้องมีการทำงานที่มุ่งประโยชน์ที่จะเกิด แก่ผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยมีความตระหนัก รับรู้ และเห็นคุณค่าของการทำงานเป็นระบบ มีคุณภาพ ผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีการกำหนดเป้าหมายและดำเนินกิจกรรม/โครงการ ที่ใช้ผลการประเมินตนเองผลการประเมิน คุณภาพจากองค์กรภายนอก หรือผลการวิจัยที่สถานศึกษา จัดทำขึ้นเพื่อแก้ปัญหา หรือพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาเอง ตลอดจนใช้ผลการวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นฐานในการกำหนดเป้าหมายคุณภาพ ผู้เรียน การติดตามตรวจสอบและปรับปรุงงาน เป็นระยะจะช่วยให้งานบรรลุผลได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพผลที่เกิดกับผู้เรียนก็จะเป็นที่พึงพอใจกับ ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรหรือสถานประกอบการที่รับช่วงต่อจากสถานศึกษาด้วยการดำเนินงาน ที่ทุกคนมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบร่วมกันเช่นนี้ ระบบการประกันคุณภาพภายในของ สถานศึกษาจะเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่แท้จริงและมีการพัฒนาที่ยั่งยืนจนเป็นวิถีชีวิต ในการทำงานของคน เป็นวัฒนธรรมขององค์กรที่ยึดคุณภาพผู้เรียนฝังแน่นอยู่ในจิตใจตลอดเวลา

ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีการประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และ ฉบับปรับปรุงที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 และ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2562 ได้เกิดกระแสความตื่นตัวของหน่วยงานทางการศึกษา โดยเฉพาะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษา ในการพัฒนาคุณภาพของงานที่ปฏิบัติ เพื่อตอบสนองความต้องการของสังคม ให้เป็นไปตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติและความคาดหวังของผู้รับบริการ ด้วยวิธีการ ที่หลากหลาย ทั้งการศึกษาวเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล และประมวลเป็นสารสนเทศ (Information) แล้วนำไปตรวจสอบ เชื่อมโยง อภิปรายและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จนสามารถตกผลึกเป็นนวัตกรรมและ องค์ความรู้มากมาย แต่กระบวนการถ่ายทอดหรือแลกเปลี่ยนความรู้ใหม่จากองค์กรภายนอกจากทุก ภาคส่วนมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนานั้น พัฒนาคณะและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตาม หลักการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติทั้ง 3 องค์ประกอบ กล่าวคือ 1) เป็น การศึกษาตลอดชีวิต สำหรับประชาชน 2) ให้สังคมมีส่วนร่วม ในการจัดการศึกษา และ 3) การพัฒนา สาระ และกระบวนการเรียนรู้ ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ มาตรฐานและการประกันคุณภาพ ทางการศึกษา มาตรา 51 กรณีผลการประเมินภายนอกของสถานศึกษา ไม่ได้มาตรฐานให้ สมศ. จัดทำข้อเสนอแนะ การปรับปรุงแก้ไขต่อหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้สถานศึกษาปรับปรุงแก้ไขภายใน เวลาที่กำหนด หากไม่ดำเนินการให้รายงานต่อคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ก็ยังไม่มีมาตรการ สู่การปฏิบัติที่ชัดเจนนัก การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาทางด้านคุณภาพการศึกษา

นั้น จะต้องอาศัยเครื่องมือที่สามารถนำมาพัฒนาคนได้ ซึ่งในปัจจุบันกำลังอยู่ในกระแสสังคมที่เรียกว่า สังคมฐานความรู้ ในช่วงของการเป็นสังคมฐานความรู้ นั้น จะอาศัยเครื่องมือที่สามารถนำมาพัฒนาคนได้ ซึ่งในปัจจุบันกำลังอยู่ในกระแสสังคมที่เรียกว่า สังคมฐานความรู้ ในช่วงของการเป็นสังคมฐานความรู้ นั้น จะอาศัยปัจจัยขับเคลื่อน 3 ประการคือการตอบสนอง การสร้างความรู้ และการส่งเสริมประสบการณ์ แต่เมื่อเข้าสู่สังคมฐานความรู้จะต่อยอดขับเคลื่อนสังคมฐานความรู้ด้วยความไว้วางใจ (Trusting) การใส่ใจ (Caring) การแบ่งปัน (Sharing) และความร่วมมือร่วมใจ (Collaborating) หากปรารถนาให้การดำรงอยู่ในสังคมฐานความรู้ดำเนินต่อไปอย่างมีความหมาย และมีความสุข จะต้องเพิ่มการมีคุณธรรมและจริยธรรมเข้าไปด้วย (สุวิทย์ เมษินทร์. 2550 : 3) และสังคมที่กล่าวถึงนี้มีแนวคิดที่ว่าความรู้เป็นทรัพยากรที่มีค่ายิ่ง การพัฒนาความรู้ใหม่เพื่อการแข่งขันและเสริมสร้างความเข้มแข็ง จึงเป็นฐานที่สำคัญอย่างยิ่งของกระบวนการพัฒนา (อุไร ทองหัวไผ่. 2551 : 32) ซึ่งเครื่องมือที่กล่าวไปก่อนหน้านี้ก็คือ การจัดการความรู้

จากความเป็นมาและที่มาปัญหาดังกล่าวข้างต้น สิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้ทุกคนอยู่ในสังคมได้อย่างปลอดภัยและมีความสุข ตัวแปรหรือปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อผลการปฏิบัติงาน ประสิทธิภาพ หรือประสิทธิผลของกลุ่มและองค์กร พบว่า ปัจจัยหนึ่งที่สำคัญและได้รับการยอมรับว่ามีอิทธิพลมาก คือ “ภาวะผู้นำ” ทั้งภาวะผู้นำของผู้บริหารทุก ๆ ระดับ และของผู้ปฏิบัติงานทุกคนในองค์กรด้วย มีการยืนยันจากเอกสารงานวิจัยต่าง ๆ ว่า การกระจายภาวะผู้นำไปสู่ครู หรือส่งเสริมให้ครูมีความสามารถทางภาวะผู้นำส่งผลทางบวกต่อการปฏิรูปการจัดการของสถานศึกษา ภาวะผู้นำ (Leadership) จึงเป็นคุณลักษณะที่ผู้นำสามารถบังคับบัญชาผู้อื่นได้ โดยอาศัยอำนาจหน้าที่ (Authority) จากตำแหน่ง อำนาจบารมี (Power) ในตัวเองเป็นเครื่องมือตลอดจนสามารถสร้างอิทธิพลต่อผู้ใต้บังคับบัญชาให้มีความเชื่อถือ ยอมร่วมมือหรือยอมรับ ไม่ว่าจะเป็นบุคลิกภาพของความเป็นผู้นำ ความรู้ความสามารถ ความคิดริเริ่ม การตัดสินใจ เพื่อให้บรรลุถึงจุดหมายของกลุ่มหรือขององค์กร ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล จะเห็นได้ว่า ผู้นำ หมายถึงบุคคลที่จะเน้นในเรื่องบุคลิกภาพของตัวคนนั้น แต่ภาวะผู้นำจะเป็นเรื่องลักษณะหรือคุณสมบัติของบุคคลนั้น ที่จะช่วยส่งเสริมด้านการดำเนินการของหมู่คณะให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสบความสำเร็จ (วิเชียร วิทยาอุดม, 2550, หน้า 3) ด้วยเหตุผลดังกล่าว การประกันคุณภาพการศึกษา นับเป็นเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่ง ที่สามารถขับเคลื่อนการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้ดำเนินไปอย่างเป็นระบบ ครบวงจรและต่อเนื่อง อย่างมีคุณภาพตามมาตรฐาน กระบวนการประกันคุณภาพการศึกษา จึงเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาในปัจจุบันและต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ในการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพศึกษาให้เข้มแข็ง และมีประสิทธิภาพ ที่ยั่งยืน ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในสถานศึกษา ต้องมีการทำงานที่มุ่งประโยชน์ที่จะเกิดแก่ผู้เรียน เป็นสำคัญ โดยมีความตระหนักรับรู้ และเห็นคุณค่าของการทำงานเป็นระบบ มีคุณภาพผู้เรียนตามมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา มีการกำหนดเป้าหมาย ดำเนินกิจกรรม/โครงการที่ใช้ผลการประเมินตนเองผลการประเมินคุณภาพ จากองค์กรภายนอก หรือผลการวิจัยที่สถานศึกษาจัดทำขึ้น เพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาเอง ตลอดจนใช้ผลการวิจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นฐานในการกำหนดเป้าหมายคุณภาพ ผู้เรียน การติดตามตรวจสอบและปรับปรุงงานเป็นระยะจะช่วยให้งานบรรลุผลได้ดี และมีประสิทธิภาพ ผลที่เกิดกับผู้เรียนก็จะเป็นที่พึงพอใจกับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กร

หรือสถานประกอบการที่รับช่วงต่อจากสถานศึกษาด้วยการดำเนินงานที่ทุกคนมีจิตสำนึกและความรับผิดชอบร่วมกันเช่นนี้ ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานจะเป็นส่วนหนึ่งของการบริหารการศึกษาที่แท้จริงและมีการพัฒนาที่ยั่งยืนจนเป็นวิถีชีวิตในการทำงานของทุกคน เป็นวัฒนธรรมขององค์กรที่ยึดคุณภาพผู้เรียนฝังแน่นอยู่ในจิตใจตลอดเวลาผู้วิจัยได้ตระหนักและเห็นความสำคัญต่อระบบการประกันคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า คุณภาพการศึกษายังเป็นปัญหาที่ต้องเร่งปรับปรุงควบคู่ไปกับการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม สอดคล้องกับทิศทางการปฏิรูปการศึกษา รอบสอง จะเน้นใน 3 ประเด็นหลัก คือ 1) คุณภาพ 2) การสร้างโอกาส 3) การมีส่วนร่วม โดยทั้งสามประเด็นมีความสัมพันธ์กับระบบการประกันคุณภาพการศึกษาขั้นพื้นฐาน รวมถึงความจำเป็นในการจัดการความรู้เพราะการจัดการความรู้ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และเป็นความรู้ที่มีคุณค่ายิ่ง ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อส่งเสริมสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกระบวนการจัดการความรู้
2. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกระบวนการจัดการความรู้
3. เพื่อประเมินรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกระบวนการจัดการความรู้

ขอบเขตของโครงการวิจัย

ในการวิจัยรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกระบวนการจัดการความรู้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขต ดังนี้

1. พื้นที่ที่ศึกษา

1.1 การศึกษาองค์ประกอบของรูปแบบกำหนดเป็นโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่เป็นโรงเรียนแกนนำการจัดการความรู้และโรงเรียนต้นแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมทั้งการถอดบทเรียนเชิงลึกด้านภาวะผู้นำครู กรณีศึกษาโรงเรียนเครือข่ายโครงการผลิตครูสู่ความเป็นเลิศวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน จำนวน 1 โรงเรียนที่เป็นโรงเรียนแกนนำด้านการจัดการความรู้เพื่อพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

1.2 ขั้นตอนทดลองรูปแบบ เลือกพื้นที่สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาแม่ฮ่องสอน เขต 1 จำนวน 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านทุ่งกองมู โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย คือ กลุ่มบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการวิจัยที่นำไปสู่การสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย

2.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก สำหรับการศึกษาองค์ประกอบรูปแบบฯ ประกอบด้วย

1) ที่ปรึกษางานวิจัย ประกอบด้วย รองศาสตราจารย์ ดร.ประพันธ์ ธรรมไชย ดร.ณัด บัญชัย ดร.ณัฐพร จักรวิเชียร อาจารย์วินัย ไชยวงศ์ญาติ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีรวิทย์ ปิยนนทศิลป์

2) ผู้บริหารสถานศึกษาจากโรงเรียนแกนนำด้านการจัดการความรู้เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา กรณีศึกษาเชิงลึกเพื่อถอดบทเรียนด้านภาวะผู้นำครู จำนวน 1 โรงเรียน

3) ทีมการจัดการความรู้ ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา 1 คน ครูทีมการจัดการความรู้ 5 คน และกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 3 คน

4) วิทยากรหลักศึกษานิเทศก์สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด 1 คน และผู้อำนวยการโรงเรียนในโรงเรียนเครือข่ายผลิตครูสู่ความเป็นเลิศวิทยาลัยแม่ฮ่องสอน 3 คน

2.2 ผู้ร่วมวิจัย สำหรับขั้นตอนการทดลองรูปแบบ ประกอบด้วย

- 1) ผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนบ้านทุ่งทองมู 1 คน
- 2) ครูทีมการจัดการความรู้โรงเรียนบ้านทุ่งทองมู 5 คน
- 3) กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนบ้านทุ่งทองมู 3 คน

3. ขอบเขตเนื้อหา

เป็นการวิจัยเพื่อพัฒนา รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกระบวนการจัดการความรู้ ซึ่งผู้วิจัยจะพัฒนาขึ้นครอบคลุมกิจกรรมสำคัญในการดำเนินการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 4 ด้านหลัก ได้แก่

3.1 ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำครู

3.2 ด้านการประกันคุณภาพการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.3 ด้านรูปแบบและปัจจัยแห่งความสำเร็จของการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.4 ด้านขั้นตอนการจัดการความรู้สู่การปฏิบัติ

โดยใช้การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methodology) และในขั้นทดลองใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สังเคราะห์ตามแนวคิดของ เคมมิส และแม็คแทกการ์ท (Kemmis and McTaggart, 1988) ประกอบด้วย 1) การวางแผน 2) การกระทำ/ดำเนินการ 3) การสังเกต 4) การสะท้อน/การทบทวนผล และฉลาด จันทรสมบัติ (ฉลาด จันทรสมบัติ, 2552 : 272) ประกอบด้วย 1) เตรียมชุมชน 2) สร้างแรงจูงใจ/จิตสำนึกการทำงานร่วมกัน และสร้างวิสัยทัศน์ 3) จัดทำแผน/พัฒนาศักยภาพ 4) นำแผนการจัดการความรู้ไปปฏิบัติ 5) ประเมินผลสรุป

4 ระยะเวลา

ระยะเวลาทั้งหมดในการศึกษาครั้งนี้ใช้ระยะเวลา 1 ปี 8 เดือน (กุมภาพันธ์ 2563 - กันยายน 2564)

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

กรอบแนวความคิดการวิจัยเรื่องรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกระบวนการจัดการความรู้ ได้แนวคิดมาจาก

1. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตตรวจราชการที่ 11 (กษมน มังคละศิริ. 2557 : บทคัดย่อ) ประกอบด้วย 1) หลักการของรูปแบบ 2) จุดมุ่งหมาย 3) เอกสารประกอบการพัฒนา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การวัดและการประเมินผล

2. การประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามเกณฑ์มาตรฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย 4 มาตรฐาน มาตรฐานที่ 4) คุณภาพของผู้เรียน 1.1 ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของผู้เรียน 1.2 คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน มาตรฐานที่ 2) กระบวนการบริหารและการจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา มาตรฐานที่ 3) กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มาตรฐานที่ 4) ระบบการประกันคุณภาพภายในที่มีประสิทธิผล และการประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ.รอบ 4 จำนวน 7 ด้าน ประกอบด้วย 1) ด้านคุณภาพศิษย์ 2) ด้านคุณภาพครู/อาจารย์ 3) ด้านการบริหารและธรรมาภิบาลของสถานศึกษา 4) ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน/สังคม 5) ด้านการดำเนินงานศิลปะและวัฒนธรรม 6) ด้านอัตลักษณ์/เอกลักษณ์ และ 7) ด้านมาตรการส่งเสริม

3. สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) (สุวัฒน์ เงินฉ่ำ. 2551 : 36) มีแนวความคิดการจัดการความรู้ ได้แก่ 1) การพิจารณาวิสัยทัศน์ 2) การสร้างความรู้ 3) การค้นพบ/ค้นหา/คว่ำ/ระบุความรู้ 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) การจัดเก็บ/จัดระบบ และ 6) การนำเสนอ/กระจาย/เข้าถึง

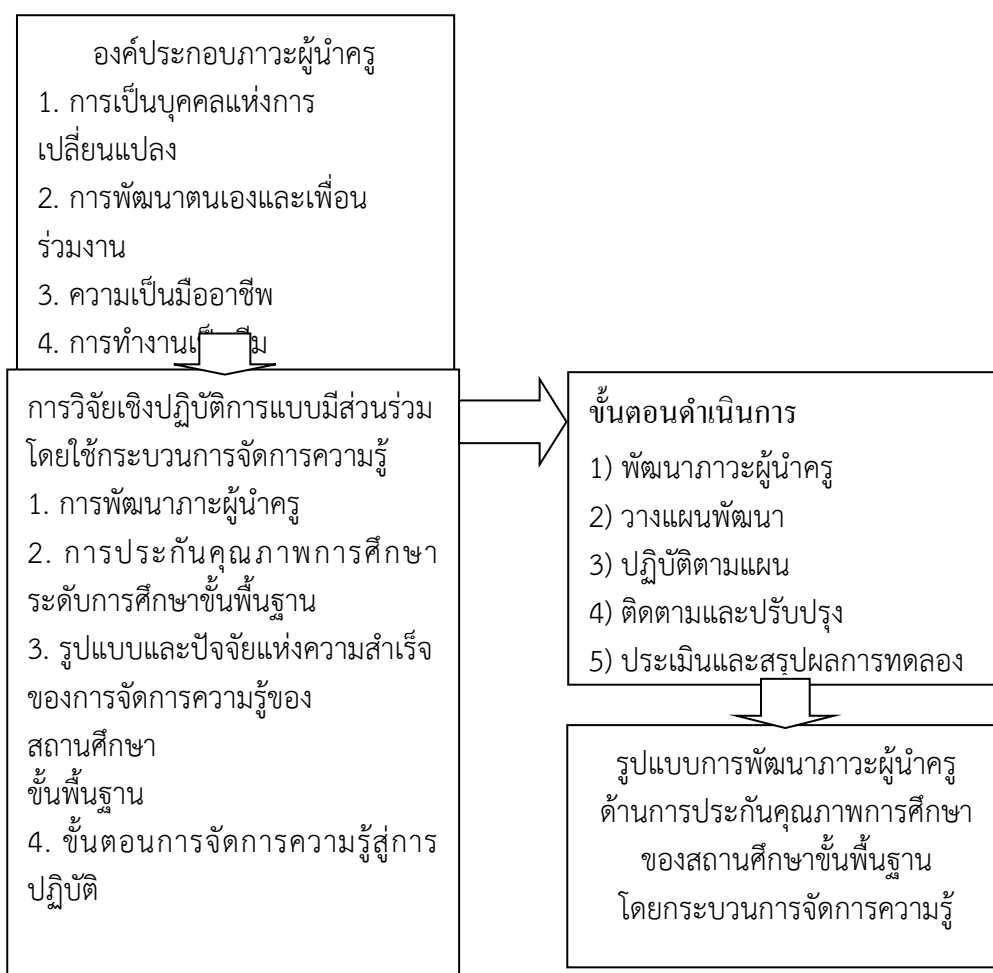
4. สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (กพร.) (สำนักงานพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา. 2550 : 7) มีแนวความคิดดำเนินการจัดการความรู้ ได้แก่ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5) การเข้าถึงความรู้ 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ 7 การเรียนรู้

5. การจัดการความรู้ของ โนนากะ (Nonaka) (SECI Model) (สุวัฒน์ เงินฉ่ำ. 2551 : 18) มีแนวคิดกระบวนการจัดการความรู้ ดังนี้ 1) การสร้างความรู้ 2) การจัดเก็บความรู้ และ 3) การถ่ายโอนความรู้

6. สุวัฒน์ เงินฉ่ำ (2551 : 24) มีแนวทางการจัดการความรู้ แบ่งเป็น 3 ระยะ 10 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การประเมินโครงสร้างพื้นฐาน มี 2 ขั้นตอน คือ วิเคราะห์โครงสร้างพื้นฐาน ปรับระดับให้สัมพันธ์ ระยะที่ 2) ระบบวิเคราะห์ออกแบบและพัฒนา มี 5 ขั้นตอน คือ ออกแบบโครงสร้างพื้นฐานของการจัดการความรู้ ตรวจสอบประเมินทรัพย์สินทางความรู้และระบบความรู้ที่มีอยู่ ออกแบบทีมการ

จัดการความรู้ จัดทำพิมพ์เขียวของการจัดการความรู้ สร้างระบบการจัดการความรู้ ระยะที่ 3) การพัฒนา กระจ่ายและใช้วิธีการที่มุ่งผลสำเร็จ จัดการการเปลี่ยนแปลง ระยะที่ 4 การประเมิน ประเมินผลการปฏิบัติ วัดผลตอบแทนการลงทุนและทบทวนปรับปรุงระบบการจัดการความรู้

7. การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อประกันคุณภาพการศึกษาของคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม (ฉลาด จันทรสมบัติ. 2552 : 80) สามารถสรุปได้ดังภาพที่ 1.1

ภาพที่ 1.1 กรอบแนวคิดการวิจัย